

споменемъ сжщо и учителитѣ *Райно Поповичъ* отъ Жеравна, около Котелъ, ученъ елинистъ, който работилъ въ Карлово подъ Балкана, *Христаки Павловичъ* отъ Дупница (и двамата умрѣли въ 1858 год.) и *Емануилъ Васкидовичъ* отъ Мелникъ († 1875 год.); последнитѣ двама живѣли въ Свищовъ и написали голѣмъ брой популярни съчинения.

Относно установяването на литературенъ езикъ и правописъ първитѣ писатели не били съгласни помежду си. *Вукъ Караджичъ*, основателъ на новобългарската литература, на 1822 год. издалъ свой проектъ за български правописъ на фонетична основа; обаче, това предложение било оставено безъ внимание, само защото книгата на Вука не попаднала въ ржцетѣ нито на единъ отъ тогавашнитѣ български писатели. Всѣки пишелъ на говора на своето родно мѣсто; едни отхвърляли члена, свойственъ на народния езикъ по цѣла България (стр. 75), други бранѣли неговото запазване, мнозина възлагали надежди на едно приближаване до старословѣнския езикъ. Напусто Априловъ на 1836 год. се опитвалъ да въдвори едногласие. И до день днешенъ още нѣма напълно установенъ правописъ; между това въ последнитѣ десетилѣтия съгласили се да приематъ за основа на литературния езикъ дунавския и балканския говори⁶.

До 1840 год. се появили само богословски и учебни книги, съставени отъ автодидакти (самоуци), или преводни отъ руски и гръцки и напечатани въ Римникъ, Букурещъ, Кронщатъ, Офенъ, Крагуевацъ и Бѣлградъ. Отъ това време нататкъ срѣщаме писатели, получили образованието си въ странство, преводи отъ западни езици, вестници и печатници въ самата Турция.

Първата славянска печатница на българска почва е основана презъ 1839 год. въ Солунъ отъ архимандритъ Теодосий отъ Синайския манастиръ; следъ нѣколко години тя загинала отъ пожаръ. Презъ 1840 год. А. Диаматовъ съ помощта на американски мисионери, именно на Е. Riggs, отворилъ българска печатница въ Смирна, дето имало колония български търговци. Тамъ *Константинъ Фотиновъ* отъ Самоковъ, преподавателъ въ Смирненското гръцко училище, издавалъ отъ априлъ 1844 год. илюстрирано ежесечно списание „Любословие“; той съставилъ сжщо и една обемиста география (1845). Отъ 1843 год. въ Цариградъ почнали да печататъ на български: сърбинътъ *Константинъ Огняновичъ*, патриаршеската печатница въ 1844 г. и арменецътъ *Тадей Дивичианъ*⁷.

Като доказателство за бързото развитие на литературата служи българскиятъ алманахъ на Огняновича (Забавникъ, Парижъ, Didot, 1845 г.); скоро се появили и сценични произведения — най-първо една комедия, издадена въ Кишиневъ на 1843 год. *Алекс. Хаджи Русетъ* издалъ въ Страсбургъ на 1844 год. една карта на България (4 листа).

Силно се обновила писмеността отъ времето, когато възникнала църковната разпря. Презъ 1856 год. въ Цариградъ било основано отъ търговци и писатели едно литературно дружество (Българска народна книжнина); прекрасното му списание „Български книжици“ станало пръвъ литературенъ центъръ. Ала това дружество скоро загинало: чакъ презъ 1869 год. нѣколко млади хора успѣли да основатъ ново дружество (Българско книжовно дружество) въ Браила. Патриотитѣ търговци отпуснали за това единъ капиталъ отъ 200,000 франка. Председателъ станалъ проф. *Дриновъ*, секретаръ *Василъ Д. Стояновъ*⁸ отъ Жеравна (сега — 1878 г. учителъ въ Болградъ). „Периодическо списание“ на дружеството, което излиза отъ 1870 год. и на което ние често имаме случай да се осланяме въ тоя трудъ, съдържа много драгоценни исторични и филологични статии.

Въ сегашно време (1878 г.) за най-популяренъ и най-галантливъ писателъ трѣбва да признаемъ *Петко Р. Славейковъ* отъ Тръвна (род. въ 1825 год.), автоди-